

Sr. Salvi Turró: Tal com es desprèn del que vostè diu tot seguint Zarka, en Hobbes tindríem la primera formulació moderna de l'Estat. Prenent com a marc de fons les dues legitimacions de què parlava el Dr. Valls -en les quals estic perfectament d'acord- i que són, en primer lloc, legitimació de l'Estat per via de la utilitat, i en segon, per via de la dignitat de la persona o el fonament moral que ha de respectar i al servei del qual està aquest estat, em pregunto: la primera, la veig molt clarament en Hobbes; no veig tant clarament la segona, ja m'ho confirmarà. Si no hi ha la segona, sí que hi posaria una objecció i diria que potser Hobbes no és tan modern. La fonamentació de l'Estat íntegrament moderna -en això m'ha agradat molt la ponència del Dr. Valls- només la subsciria en presència de la segona legitimació. En Kant també trobem el moment en què el sobirà és decisorí perquè no té una altra autoritat a qui donar explicacions. Però hem de tenir en compte que el sobirà sí que té una mena de restricció si l'Estat ha de ser de dret, és allò que Philonenko anomena la quarta fórmula de l'imperatiu: la formulació d'un imperatiu dirigida al sobirà de tal manera que si el sobirà no s'adequa a ella, el seu Estat serà Estat, però no de dret. En el fons, la quarta forma de l'imperatiu diu que el sobirà ha de tenir en compte que els seus ciutadans són lliures i tenen dignitat moral. Això hi és en Hobbes?

Sr. Bartomeu Forteza: La resposta és claríssima: no. No hi és aquesta dimensió, ni aquí ni en cap vessant del pensament de Hobbes. La filosofia de Hobbes és una filosofia de la pura exterioritat. A partir de la lectura del *Discurs del mètode* defuig tota tematització de la interioritat. Per això nosaltres, educats cartesianament, hi descobrim un buit. L'has de deduir, no el tematitza, ni el *cogito*, ni la dignitat humana. I ell mateix nega la llibertat des del punt de vista calvinista. La nega discutint amb el bisbe Bramhall, qualificant-la d'absurda. L'ataca en vistes a la llibertat interior, quan diu que no es pot parlar d'una obediència interna per la qual se salva l'individu.

Sr. Salvi Turró: No desconnecto les dues legitimacions de què parlava el Dr. Valls, tal i com no ho fa ni Kant ni Fichte -seria difícil de trobar uns escrits més pragmàtics en la política que els últims de Fichte-. Aquest moment de fonamentació en la dignitat es tradueix en un dret i el dret es tradueix en una coacció. Kant ho deixa ben clar: la noció de dret comporta analíticament la de coacció. Però el dret de què ell parla només es pot definir si es té en compte que l'individu té un dret innat que és la llibertat. I això no hi és en Hobbes.